

Capitolul IV. Direcții de dezvoltare și de investiții directe în turismul Caraș-Severinean

De-a lungul acestei analize a rezultat că turismul din Caraș-Severin deține resurse turistice valoroase care să-i permită dezvoltarea funcției turistice în aproape toate localitățile rurale și urbane. Locul puternicelor unități industriale care au adus importante modificări calității mediului ambiant poate fi luat de activitățile turistice. Industria „fără fum” poate contribui la stabilitatea populației, viabilitatea economică a localităților, păstrarea mediului înconjurător, participarea la schimburile economice europene.

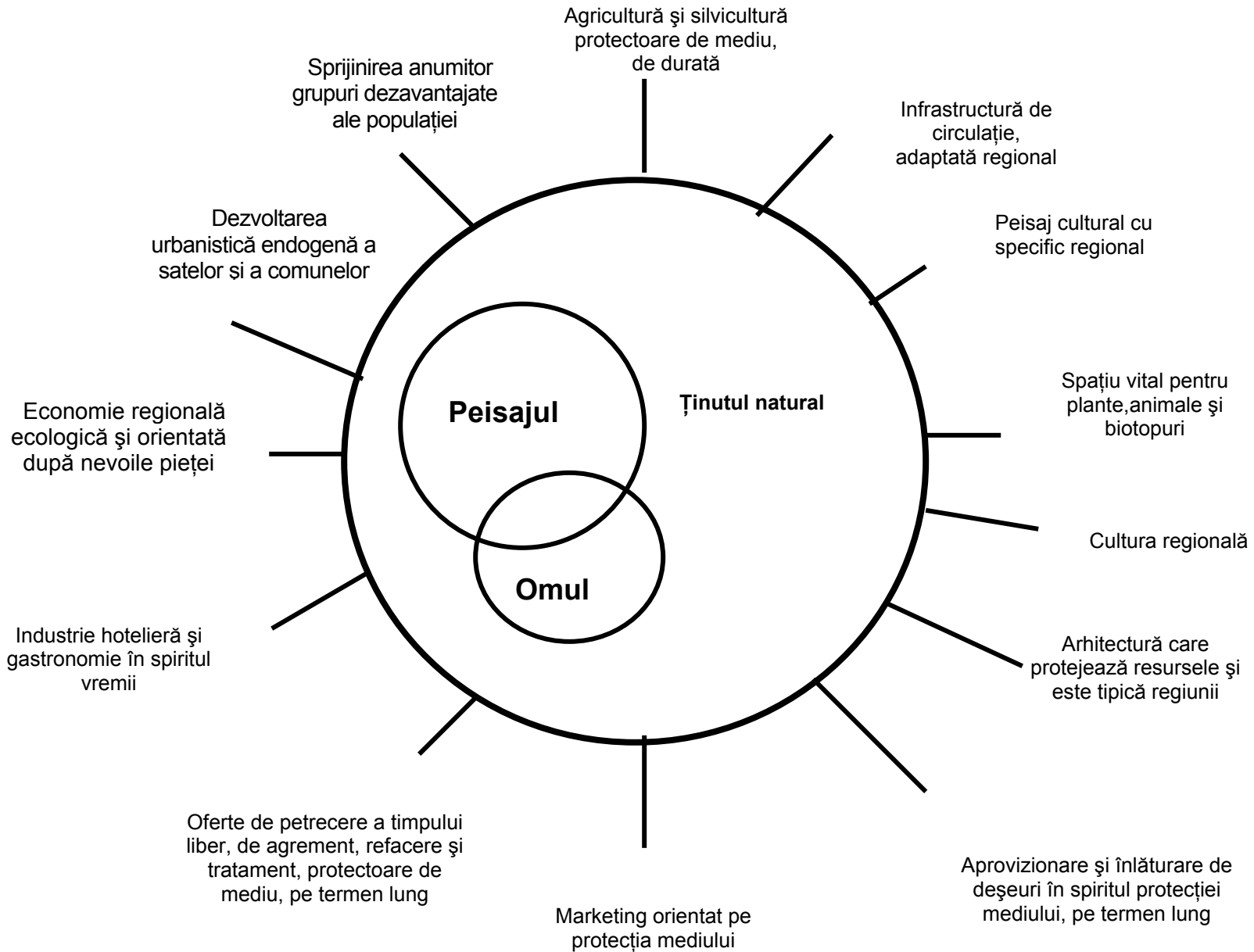
4.1. Conceptul de dezvoltare durabilă a turismului

La nivel mondial, în cele două milenii de dezvoltare și progres s-a constatat că impactul activităților umane asupra mediului înconjurător este destul de puternic. Pentru fiecare continent s-au conturat o serie de modificări comune care se traduc prin:

- schimbări fundamentale în peisajele naturale care au suferit un puternic proces de antropizare;
- exploatarea intensivă a principalelor resurse economice ale planetei, multe cu caracter epuizabil;
- apariția primelor modificări climatice care se manifestă prin activarea unor factori de risc distructivi;
- modificări ireversibile de structură în existența și structura ecosistemelor naturale;
- reducerea treptată a biodiversității floristice și faunistice prin dispariția multor specii;
- apariția de schimbări esențiale în fondul genetic al florei și faunei sălbatice și domestice prin diminuarea adaptabilității la noile și rapidele schimbări de mediu.

Toate aceste aspecte arată că la nivelul planetei, calitatea mediului înconjurător suferă importante mutații de la un ciclu de dezvoltare la altul. O dată cu evoluția societății umane, tipurile de degradare și poluare a mediului s-au amplificat și se manifestă prin diferite forme și intensități, cu mari diferențe de la o regiune geografică la alta. Practic, fiecare sector economic contribuie la schimbarea calității acestuia în timp și spațiu.

Fig. 5. Dezvoltarea integrală sau holistică a unei regiuni

Teoria dezvoltării durabile a apărut la începutul deceniului opt al secolului trecut din dorința de a trage un semnal de alarmă asupra ritmurilor accelerate de dezvoltare economică capabile să pună în pericol stabilitatea mediului înconjurător. În domeniul turismului, conceptul de durabilitate a început să fie discutat și analizat încă din anul 1988 de către Organizația Mondială de Turism; în urma ultimelor întruniri mondiale pe probleme de mediu s-a creat un grup de lucru care a pus problema modului de gestionare a resurselor turistice din fiecare țară de pe glob.

În acest sens au avut loc mai multe conferințe mondiale: Conferința ONU din anul 1972 de la Stockholm, Raportul Clubului de la Roma din anul 1972, Conferința Internațională PNUD cu Raportul Brundland din anul 1980, Consfătuirea Comisiei Mondiale asupra Mediului din anul 1987. În anul 1992 a avut loc cel mai important Summit mondial pentru dezvoltare și mediu la Rio de Janeiro (Brazilia), încheiat cu o declarație comună și cu trecerea principalelor aspecte într-un document final denumit Agenda 21.

În anul 1996, OMT alături de Consiliul Terrei, Consiliul Mondial de Voiaje, a elaborat un plan de acțiune denumit „Programe de acțiune 21”, menit să asigure evoluția activităților turistice privind respectarea calității componentelor mediului natural și construit.

Ulterior au mai existat o serie de manifestări internaționale care au abordat aceeași problemă a turismului durabil: Seminarul Adunării Generale a OMT de la Santiago (Chile) din octombrie 1999, unde a fost adoptat Codul etic mondial al turismului, prin care s-a realizat un cadru de referință pentru dezvoltarea durabilă și responsabilă a acestui sector economic. Adunările Generale a OMT de la Osaka (Japonia) și de la Seul (R. Coreea) din septembrie 2002, care au propus crearea unui Comitet mondial de etică cu scopul de a urmări aplicarea codului în țările membre ale OMT.

Codul mondial etic cuprinde zece articole care fixează cadrul de dezvoltare a turismului la nivelul destinațiilor și al instituțiilor guvernamentale care realizează strategii și politici sectoriale, turiștilor, agenților de voiaj, tuturor salariaților din turism, promotorilor de imagine. Pe scurt, acest cod este un instrument esențial pentru a reduce pe cât posibil efectele negative ale turismului asupra mediului ambiant și asupra zestrei de

cultură și civilizație, cu păstrarea avantajelor economice rezultate din valorificarea întregului patrimoniu turistic. În final, Codul etic în turism a fost acceptat și propus spre aplicare și de către Adunarea Generală a ONU din 19 noiembrie 2001.

Manifestarea care a concentrat atenția lumii a fost Summitul Terrei de la Johannesburg (R. Africa de Sud), între 20 august - 4 septembrie 2002 menit să analizeze gravele probleme ale dezvoltării și poluării. La finalul acestei întruniri a fost adoptată „Declarația de la Johannesburg” care pune accent pe dezvoltarea durabilă a tuturor țărilor de pe glob, în care și generațiile viitoare să beneficieze de resursele existente astăzi și să se bucure de un nivel de trai decent.

În cadrul acestei conferințe, OMT a prezentat câteva puncte de vedere adresate țărilor membre în perspectiva faptului că până în 2010 fluxurile turistice vor înregistra circa 1,5 miliarde de persoane. **O primă remarcă de valoare generală se referă la nevoia de planificare sistematică a tuturor activităților turistice, o alta se concentrează asupra analizei problemelor de mediu și durabilitate pentru toate nivelele de strategii și politici formulate la nivel național, regional și local.**

În plus, s-a arătat că toți partenerii publici și privați din turism trebuie să fie mai atenți la problemele mediului înconjurător și să aplice toate soluțiile practice existente la ora actuală pentru a remedia efectele negative pe care acest sector al serviciilor îl are asupra mediului, societății și culturii. Potrivit acestor demersuri internaționale a rezultat și definiția unei noi abordări durabile a turismului, ecoturismul, limitat la început doar pentru activitățile care au loc în natura sălbatică și în ariile protejate și extins treptat spre toate formele majore de turism practicate pe glob.

Din acest punct de vedere se poate afirma că în dezvoltarea tuturor formelor de turism, managementul și marketingul turistic aplicat trebuie să respecte integritatea naturală, socială, economică a mediului înconjurător, pentru a păstra șanse viabile de dezvoltare socio-economică generațiilor viitoare, în continuare sunt redată etapele de analiză a fenomenului turistic din orice spațiu geografic din perspectiva dezvoltării durabile.

Potrivit ultimelor cercetări în domeniu, se impune respectarea capacității de suport a mediului, care în industria ospitalității se traduce prin capacitatea de primire turistică.

Astfel, există o capacitate de construire sau fizică (gradul de dotări cu structuri turistice), capacitatea social-perceptivă (relația de toleranță și comunicare dintre rezidenți și vizitatori), capacitatea ecologică (nivelul de folosire a resurselor și de degradare), capacitatea economică (gradul de participare a celorlalte sectoare economice în susținerea turismului), capacitatea psihologică (nivelul suportabil de aglomerare în sezonul turistic).

Aceste tipuri de capacități încearcă să determine un control asupra nivelului de dezvoltare a structurilor și serviciilor turistice, deoarece depășirea unui anumit prag poate conduce la degradări ireversibile care fac ca o regiune sau localitate turistică să piardă în timp și spațiu funcția de destinație turistică atractivă.

Aplicarea cerințelor formulate prin „Programul de acțiune 21”, a Codului mondial etic, a „Declarației de la Johannesburg”, referitoare la problemele de mediu, a cuantificării particularităților legate de unitățile de primire turistică a condus la elaborarea unui ghid practic de utilizare a unor indicatori caracteristici pentru turismul durabil, în Tabel nr.30. sunt prezentați acești indicatori de evaluare a durabilității turismului:

Indicatori de bază pentru turismul durabil

Tabel nr. 30.

7.	Realizarea de planuri	Existența unui plan de dezvoltare generală cu componente sectoriale (turism, transporturi etc.) bine definite cu obiective importante de dezvoltare socio-economică
8.	Prezentarea ecosistemelor fragile	Analiza și evidența strictă a speciilor de floră și faună pe cale de dispariție, cu numărul de indivizi estimat pentru fiecare specie
9.	Satisfacția consumatorilor	Stabilirea periodică a gradului de satisfacție al consumatorilor prin aplicarea unor chestionare specifice (cel puțin la 2-3 ani)
10.	Satisfacția populației locale	Stabilirea periodică a gradului de satisfacție al rezidenților stabili prin aplicarea unor chestionare specifice (cel puțin la 2-3 ani)
	Indicatori compoziți	Mijloace de abordare
A.	Capacitatea de suport	Aplicarea tipurilor de capacitate de suport pentru a evalua limitele de dezvoltare a structurilor și activităților turistice, cu aplicarea unor formule matematice.
B.	Degradarea siturilor	Analiza tipurilor de impact cele produse de turism asupra integrității și calității actuale ale siturilor, precum și a nivelului de manifestare.
C.	Analiza intereselor	Stabilirea priorității lor de dezvoltare în funcție de interesele populației locale și ale societăților de turism publice și/sau private pentru a se evita apariția conflictelor de interese.
6.	Gestionarea deșeurilor	Stabilirea capacităților de epurare a apelor uzate, colectare, prelucrare deșeuri pentru a se stabili capacitățile de dezvoltare a structurilor turistice.

Sursa: Contribution de l'OMT - au Sommet Mondiale pour le developpement durable. Johannesburg. 2002. p. 50.

Prima categorie de indicatori sunt mai ușor de aplicat, în timp ce ultimii trei sunt constituiți din variabile proprii conforme cu particularitățile cantitative și calitative ale siturilor. Prin urmare, identificarea și evaluarea indicatorilor compoziți trebuie să fie făcută prin aportul unor experți în domeniul turismului, având suficiente cunoștințe și asupra calității componentelor de mediu.

4.2. Prezentarea ultimelor evoluții în turismul mondial

Ultimii ani au determinat o evoluție oscilantă în turismul mondial, cu precădere în marile regiuni turistice recunoscute pentru un potențial și dotări turistice deosebite. Războiul din Afganistan, atentatele din SUA, extinderea acțiunilor teroriste în Indonezia, conflictul israeliano-palestinian, războiul din Irak. fenomenul de recesiune economică resimțit în Japonia, în unele state europene - Germania. Italia. Franța, epidemia SARS au condus la reducerea cererii turistice pe piața mondială.

Se poate afirma că în perioada 2000-2002 turismul a fost dominat de o combinație inadecvată dintre nesiguranță politică și modeste performanțe economice asociate cu unele acțiuni teroriste regionale și locale. Pe ansamblu, aceste noi condiții au generat nu atât o scădere semnificativă a volumului de vânzări, cât o modificare a destinațiilor turistice. Astfel, se constată o reducere a deplasărilor cu avionul pe mari distanțe, între continente, în favoarea călătoriilor din interiorul continentelor, turiștii fiind interesați să se deplaseze cu trenul.

Din datele statistice deținute de OMT a rezultat că, pornind din anul 1950 până în prezent, se constată următoarele aspecte esențiale:

- puternică concentrare geografică, astfel primele 15 țări situate în ierarhia industriei turistice se găsesc situate în Europa occidentală și în America de Nord. având în medie 97% din turismul mondial (turiști sosiți, înnoptări și încasări valutare);
- existența unei puternice sezonality axată pe anotimpul estival cu durate diferite (2-4 luni) în funcție de poziția geografică pe latitudine și longitudine;
- predominarea deplasărilor sub formă de călătorii turistice diversificate în detrimentul vacanțelor lungi concentrate pe o singură destinație.

În ultimii ani apare o fragmentare a concediilor și vacanțelor în perioade mai scurte de sejur, care se pot derula și în alte luni ale anului, atractivitatea fiind dată de calitatea serviciilor și a agrementului oferit. Prin urmare, se constată că anumite segmente ale turismului cultural (muzeal, etnografic, religios, festivaluri), sportiv, de aventuri extreme, rural, de croazieră au avut cea mai puternică dezvoltare. În plus, ca urmare a extinderii fenomenului de globalizare economică, a dezvoltării comerțului s-a produs extensia turismului de afaceri, reuniuni.

Alături de aceste forme de turism aflate într-un proces ascendent au continuat să existe și turismul de litoral, cel balnear și pentru sporturi de iarnă. În aceste segmente de turism se constată accentul pus pe destindere, agrement, locuri apropiate de natură și mai puțin aglomerate, fitness. Diversificarea sporturilor de iarnă (snowboard, sărituri și acrobații pe schiuri etc.).

Ultimii zece ani au arătat că turiștii călătoresc tot mai mult în mod individual, în mici grupuri, în vizite la rude, prieteni, pentru a cunoaște în plan cultural, religios noi locuri sau pentru a-și îngriji sănătatea. Aceste tendințe arată o mai puternică fragmentare a piețelor turistice, o fracționare a concediilor și vacanțelor cu posibilități de deplasare de 2-3 ori pe an, cu motivații și interese bine conturate.

La nivelul anului 1999 numărul de sosiri de turiști pe plan internațional a fost de 663 milioane, cu 4.1 % mai mult față de 1998. În evoluția turismului modern se constată că există tendința de diversificare a destinațiilor și a produselor turistice cu exacerbarea concurenței între țările emitente și receptoare.

Analiza fluxurilor turistice raportate de țările membre ale OMT la nivel mondial pentru anul 2001 arată următoarele aspecte:

- 2/3 din turiști se deplasează în cadrul marilor regiuni turistice și mai puțin de pe un continent pe altul (60% în Orientul Apropiat și Mijlociu, 87% în Europa, 24% în Asia de Sud);
- turiștii din Africa călătoresc cu predilecție către Europa (20% din total), cu deosebire în Europa meridională și occidentală și spre Orientul Apropiat și Mijlociu (8%), iar restul în cele două Americi;

- 70% dintre turiștii americani se deplasează în concedii și vacanțe pe propriul continent, iar 21 % preferă Europa;
- turiștii din țările Asiei de Sud și Pacific călătoresc cu predilecție spre țările Europei, în special în cele din vest și sud (14,5%) și spre cele două Americi (10,5%);
- 87% dintre turiștii Europei vizitează destinații turistice situate intraregional, doar 6% se îndreaptă către cele două Americi, 3% spre Asia de Est și Pacific și 2,6% către Africa;
- 22% din turiștii care pornesc din Orientul Apropiat și Mijlociu merg în țări europene dezvoltate, recunoscute pentru oferta lor turistică, 10% spre Africa de Nord (Egipt, Maroc, Tunisia);
- turiștii din Asia de Sud se orientează către Europa (25,6%), Asia de Est și Pacific (25,2%) și Orientul Apropiat și Mijlociu (17%).

Analizat într-un mod mai detaliat, fenomenul turistic oferă o imagine mai completă asupra evoluției sale. Din datele furnizate de OMT a rezultat că numărul cel mai mare de sosiri în anul 1999 s-a înregistrat în Franța - 76.722 000 vizitatori, Spania - 51.748 000, SUA - 41.982 000, R.P.Chineză - 36.803 000, Italia - 39.799 000. urmate de Marea Britanie, Canada, Mexic, Austria, Germania.

Încasările cele mai mari le-au realizat SUA-72,3 miliarde USD. Spania - 32.9 miliarde USD. Franța - 30.0 miliarde USD. Italia - 25,8 miliarde USD. R.P.Chineză - 17.8 miliarde USD. urmate de Germania. Marea Britanie. Canada. Austria, Grecia. Aceste valori exprimă încasările realizate prin cheltuielile efectuate de turiștii străini pentru cazare, alimentație, băuturi, agrement, carburanți, transport, cumpărături etc.

În termeni economici, încasările efectuate de importante țări de pe glob exprimă de fapt exporturi de servicii turistice, fiind o sursă de deize indispensabile modernizării acestui sector terțiar. La nivel mondial, încasările din turism pentru anul 1999 atingând o valoare de 532 miliarde USD au depășit pe cele provenite din vânzările de automobile, de produse chimice brute și finite, produse alimentare, echipamente de informatică și calculatoare, combustibili, textile și îmbrăcăminte, echipamente de telecomunicații etc. În general, ierarhia primelor zece țări de pe glob la principalii indicatori statistici pentru

turism se păstrează de la un an la altul, cu schimbarea poziției de pe un loc pe altul, în funcție de valorile înregistrate.

La nivelul anului 2002 situația diferă foarte puțin din punct de vedere al evoluției datelor statistice care arată că turismul pe glob a crescut cu doar 3.1% față de anul precedent și au fost înregistrate un număr total de 715 milioane sosiri, cu 22 de milioane mai mult față de 2001 și cu 52 milioane față de 1999, fapt ce demonstrează dinamica puternică a acestui sector economic.

În anul 2002, Europa a rămas pe primul loc, locul doi a fost preluat de Asia/Pacific, iar cele două Americi au coborât pe locul trei. Sosirile din Africa, Orientul Apropiat și Mijlociu au crescut cu un procent peste media mondială. Ulterior în acest an. 2003. Asia/Pacific (cele mai vizitate țări sunt R.P. Chineză, Hong Kong, Macao) a trecut din nou pe locul trei ca urmare a ultimelor atentate și declanșării epidemiei de pneumonie atipică - SARS.

Ultimii ani au deschis noi orizonturi dezvoltării turismului internațional prin utilizarea serviciilor de Internet. Primele patru țări emitente de turiști pe glob cuprind și cel mai mare număr de utilizatori de Internet (SUA, Germania, Japonia, Marea Britanic). Acestea la un loc dețin 2/5 din volumul turiștilor și 80% din navigatorii electronici.

La finele anului 1999 pe glob existau 304 milioane de navigatori internet din care SUA și Canada dețineau 45,0%, Europa 27.4%. Asia/Pacific 22,6%, America de Sud 3,5%, Africa 0.9%, Orientul Apropiat și Mijlociu 0,6%. Din totalul vânzărilor pe Internet în SUA și Canada 1% este ocupat de turism, iar 0,5% în Europa, cu posibilități foarte mari de dezvoltare în viitor, ajungând la circa 3-10%. Pe Internet se cumpără în momentul de față bilete de avion, rezervări de cazare în hoteluri, circuite turistice atractive, alte servicii turistice.

Pe termen scurt, aceste date și informații arată că un mare număr de turiști preferă să petreacă vacanțe și concedii în propriile țări, ducând la dezvoltarea turismului intern și procente mai mici sunt reprezentate de călătoriile în alte țări și continente, în ciuda unor ritmuri diferențiate de dezvoltare înregistrate în importante țări emitente de turiști, existența unei ușoare recesiuni economice pe termen scurt, industria turistică la nivel global nu va suferi modificări semnificative, dovadă că acest sector economic constituie o

sursă de dezvoltare la nivel regional și local.

Din toate studiile de prognoză efectuate de OMT în perioada 1995-2001 au rezultat o serie de factori determinanți și de influențe de care trebuie să se țină cont în orice țară care dorește să-și dezvolte industria turistică sau să câștige noi nișe de piață. Astfel, pentru perioada 1995-2020 au fost identificați următorii determinanți:

- **politici** - îndepărtarea barierelor datorate regimurilor totalitare, dictaturilor militare, conflictelor militare, religioase care pot deveni obstacole în turismul internațional;
- **globalizarea** - fenomen care atestă creșterea forțelor economiei și pieței internaționale și reducerea în consecință a controlului statelor individuale și a corporațiilor neglobale;
- **economici** - creșterea economică globală cu rate medii în mai toate statele lumii; performanțe economice notabile în multe țări asiatice; apariția unor noi poli de creștere economică în R.P. Chineză, India, Indonezia, Brazilia, Mexic, Rusia etc.: accentuarea diferenței dintre țările sărace și cele bogate: extinderea fenomenului de armonizare a valurilor și folosirea monedei euro;
- **tehnologici** — dezvoltarea echipamentelor și instrumentelor de lucru computerizată, de transmitere și prelucrare a informației; progresul continuu în domeniul transporturilor; aplicarea unor standarde de calitate general valabile în toate economiile națiunilor de pe glob;
- **demografici** - reducerea ritmului de creștere a populației, accentuarea fenomenului de îmbătrânire demografică în țările dezvoltate; contractarea și orientarea forței de muncă în țările industrializate ca urmare a migrației est-vest și sud-nord; diminuarea accelerată a numărului de gospodării cu viață și ocupații tradiționale în țările dezvoltate economic;
- **localizarea** - tendința de păstrare a identității culturale și respingerea modernității în țările în curs de dezvoltare; creșterea mișcărilor de recunoaștere a unor drepturi sociale și culturale din partea unor grupuri etnice, religioase etc.;
- **mediul înconjurător** - acordarea unei mai mari atenții problemelor datorate schimbărilor climatice, respectării și păstrării calității actuale a mediului pentru evitarea degradărilor ireversibile.

Ca urmare a acestor factori de influență majoră se întrevăd și unele megatendințe pe termen mediu și lung:

- armonizarea fenomenului de globalizare cu localizarea;
- supremația tehnologiei electronice în alegerea și distribuția destinației;
- facilitarea și accelerarea călătoriilor pe distanțe mai mari;
- deciziile și ordinele de călătorie date de clienți se vor face pe internet, brokerii oferind discount-uri pentru închirierea spațiilor de cazare pe websituri;
- polarizarea motivațiilor și a gusturilor turiștilor către locuri inedite, autentice, de aventură, destinația turistică va tinde să devină un fel de „accesoriu la modă”;
- dezvoltarea unor produse turistice axate pe cei trei E - entertainment, excitement, education (distracție, emoție, educație);
- concentrarea prezentării unei destinații turistice prin imaginea cu mesaj (cultură și frumuseți naturale);
- atragerea turiștilor asiatici și a celor din țările dezvoltate economic;
- susținerea unui turism în armonie cu mediul înconjurător mai puțin agresiv și aglomerat, dezvoltarea comerțului de servicii turistice prin târguri de turism.

O consecință a manifestării în timp și spațiu a acestor megatendințe va fi dată de nevoia sectoarelor private și publice din diferite regiuni cu potențial turistic de a se înțelege mai bine cerințele și așteptările turiștilor din regiunile emitente și modul de operare al turoperatorilor, astfel studiile interregionale și comunicarea, cercetările de piață vor deveni o prioritate deosebită. Realizarea unei evidențe statistice cât mai precise și complete va ajuta administrațiile naționale și regionale să surprindă posibilele disfuncționalități și să introducă, în politicile lor. măsuri pentru a reduce aspectele negative și pentru a crește beneficiile generate de turism.

În plus susținerea acestui sector economic și deciziile de marketing vor depinde tot mai mult de actualizarea și exactitatea informațiilor cu privire la evoluțiile piețelor turistice și a modului în care acestea se pot schimba în următorii 2-5 ani. Dintre toate sectoarele economice, turismul este cel mai adaptabil în timp și spațiu la cerințele pieței și ale dezvoltării durabile pe trei planuri principale:

- planul economic - exploatarea și valorificarea mult mai echilibrată a resurselor

naturale și antropice:

- planul social - creșterea numărului de locuri de muncă, practicarea unor activități tradiționale, atragerea populației în practicarea turismului ca activitate alternativă, participarea directă la educația și formarea ecologică a rezidenților și turiștilor;
- plan ecologic — evitarea degradării ireversibile a mediului înconjurător, utilizarea unor produse reciclate, folosirea unor resurse energetice alternative, reducerea sustragerii terenurilor din circuitul agricol, comparativ cu industria și căile de comunicație.

Industria turistică pentru fiecare țară, indiferent de gradul de dezvoltare economică, constituie un început care poate revigora treptat alte activități economice, stimulează dezvoltarea calitativă prin standardele impuse, absoarbe un procent important din forța de muncă existentă, schimbă prin promovare adecvată imaginea țării respective la nivel mondial.

4.3. Direcții de dezvoltare pentru turismul caraș-severinean și din microregiunea Vârșeț.

Din evoluția internațională a turismului rezultă că această industrie se îndreaptă către noi coordonate menite să pună în valoare acele elemente care asigură flexibilitatea amenajărilor și serviciilor turistice în funcție de cerințele și motivațiile turistice de a valorifica acele resurse care exprimă autenticitatea și originalitatea și au capacitatea de a-și păstra autenticitatea turistică pe termen lung.

În vederea reorientării și dezvoltării turismului în județul Caraș-Severin integrat cu Microregiunea Vârșeț din Banatul de Sud sârbesc, la solicitarea Consiliului Județean Caraș-Severin s-a încercat realizarea unei strategii de orientare a acestui sector foarte dinamic către noi direcții de dezvoltare menite să valorifice mai bine întreg patrimoniul turistic existent, care să fie în același timp competitiv și profitabil din punct de vedere economic.

Restructurarea puternică a industriei caraș-severinene a impus orientarea direcțiilor de dezvoltare social-economice și către sectorul terțiar al serviciilor. Coroborând cu succinta analiză a patrimoniului turistic existent, se poate afirma cu certitudine că județul

nu a epuizat toate mijloacele de susținere a acestei activități economice în plan teritorial.

În ciuda faptului că județul Caraș-Severin dispune de importante resurse naturale și antropice, multe dintre ele de valoare internațională, acesta dispune de o ofertă turistică suficient de diversificată, cu structuri turistice puternice, cu servicii turistice de calitate deosebită care să satisfacă necesitățile unui turism modern, competitiv cu cel de pe piața europeană și internațională.

Strategiile folosite în anii anteriori pentru dezvoltarea turismului în județ, deși arată valorile cantitative și calitative ale ofertei turistice existente la un moment dat, nu au deschis totuși o colaborare și sprijin între comunitățile locale și cele județene în sensul realizării propriei evaluări economice a resurselor și determinarea dezvoltării acestui sector economic în profil teritorial și a cooperării transfrontaliere atât cu Microregiunea Vârșeț și cu celelalte zone din Euroregiunea DKMT.

În strategia de dezvoltare a turismului din județul Caraș-Severin s-a ținut și se va ține seama de următoarele aspecte:

- cunoașterea și evaluarea evoluției turismului european și a celui național pentru a se ști care sunt tendințele de dezvoltare pe termen mediu și lung;
- reevaluarea periodică a întregului patrimoniu turistic pentru a reduce presiunea puternică asupra unor resurse turistice și a evita slaba valorificare a altora;
- susținerea dezvoltării economice generale și păstrarea unui echilibru demografic menit să asigure stabilitatea populației și viabilitatea localităților urbane și rurale;
- cunoașterea cererii turistice potențiale prin realizarea unor cercetări periodice de marketing care să arate opțiunile turiștilor în funcție de care se poate dimensiona dezvoltarea industriei turistice și a ospitalității;
- ameliorarea și modernizarea infrastructurii generale mai ales în domeniul căilor de comunicație și tehnico-edilitare;
- reducerea gradului de poluare, prezentă încă în câteva zone industriale ale județului, aspectele legate de iazurile de decantare, haldele de steril, de zgură, din vechile zone miniere și industriale: Moldova Nouă, Sasca Montană, Ocna de Fier-Dognecea-Bocșa, Reșița (halta de zgură și deponie de gunoi menajer), Rusca Montană-Ruschița, Mehadia, Anina etc. Aplicarea unui control de mediu mai sever asupra noilor agenți

economici privați și monitorizarea activității acestora, agenți care au activități poluante cu efect negativ asupra mediului, precum și depozitarea gunoaielor în apropierea traseelor turistice sau a stațiunilor, în jurul unor obiective turistice;

- dezvoltarea spiritului antreprenorial în rândul tinerilor, a cunoașterii modalităților de realizare a unor planuri de afaceri, a proiectelor de dezvoltare cu fonduri europene sau interne și mai buna pregătire a acestora în domeniul turismului.

Din cele prezentate rezultă că accentul în dezvoltarea turismului trebuie pus pe regândirea exploatarei și valorificării resurselor turistice în scopul diversificării activităților și serviciilor turistice oferite turiștilor interni și internaționali.

Având în vedere o imagine de ansamblu asupra turismului caraș-severinean, se pot contura elementele pozitive și negative prin aplicarea Analizei SWOT.

4.4. Analiza SWOT

• Punctele tari

- avantajul existenței unor variate și bogate resurse turistice cu risc redus de epuizare în timp și spațiu;
- prezența unor variate tipuri de ape minerale benefice în scop terapeutic și în profilaxia multor afecțiuni;
- caracteristicile componentelor ce aparțin mediului natural care permit practicarea activităților turistice pe toată durata anului;
- valori și bunuri culturale în număr considerabil, variate și autentice;
- forță de muncă, încă tânără, excendentară prin restructurarea industriei, disponibilă de a fi pregătită în domeniul activității lor turistice;
- calitatea bună a tuturor factorilor de mediu, cu areale restrânse de poluare, cu influențe de manifestare reduse în teritoriile învecinate.

• Puncte slabe

- slaba evaluare științifică, calitativă și cantitativă a resurselor turistice în profil teritorial (buletine de analiză a apelor minerale, gradul de conservare a monumentelor istorice, nivelul și ritmul de exploatare a pădurilor, a fondului piscicol și cinegetic etc.);

- investițiile din turism au fost realizate cu precădere în perioada anilor 1965-1980 și nu au fost raportate la volumul cererii turistice;

- existența unei tendințe de îmbătrânire a populației rurale în special și de păstrare a migrației rurale către mediul urban, spor negativ al populației pe ansamblul județului;
- nevoia de finalizare mai rapidă a revendicărilor de terenuri, vile și case de vacanță care au fost preluate abuziv cu titlu sau fără titlu către proprietarii de drept;
- acordarea cu prea multă ușurință a avizelor de construcție și a certificatelor de urbanism unor construcții care nu respectă cu nimic arhitectura locală, estetica ambientală a așezărilor urbane și rurale, armonia cu peisajele naturale înconjurătoare;
- existența unei uzuri morale și fizice avansate pentru unele din structurile turistice actuale și care cer o evaluare riguroasă pentru a se stabili necesarul de investiții și oportunitatea realizării lor;
- slaba dotare cu infrastructură generală și tehnico-edililară, sanitară, comercială în orașele mici și în mediul rural;
- nivelul redus al calității serviciilor turistice oferite și lipsa unei pregătiri continue și modeme a personalului din turism;
- inadaptarea formelor și a produselor turistice la cerințele actuale din turismul european pentru a face față unei concurențe tot mai puternice dintre țările din Europa Centrală și de Sud-Est;
- nivelul de promovare - scăzut la târgurile și expozițiile turistice interne și europene, cu accent doar pe principalele stațiuni turistice și cele mai renumite bunuri culturale;
- slaba ameliorare a cadrului estetic-ambiental și nivelul de dotare scăzut cu echipamente de tip urban (stâlpi iluminat, bănci, fântâni, împrejmuiri estetice) ale localităților urbane și rurale cu potențial turistic și a celorlalte în general pentru a se păstra și conserva peisajele naturale și antropice autentice și valoroase.

Riscurile sunt date de păstrarea unei atitudini de inerție în dezvoltarea acestui sector economic, de lipsa unor propuneri județene la adresa județelor învecinate în privința unor amendamente legislative și de investiții directe comune în infrastructură, lipsa de capital financiar a societăților de turism pentru investiții directe în turism, de slaba exercitare a autonomiei locale, de păstrarea unei fiscalități excesive, prin numeroase taxe și impozite, de modesta dezvoltare a economiei județului în general, degradarea calității mediului ambiant în anumite zone etc.

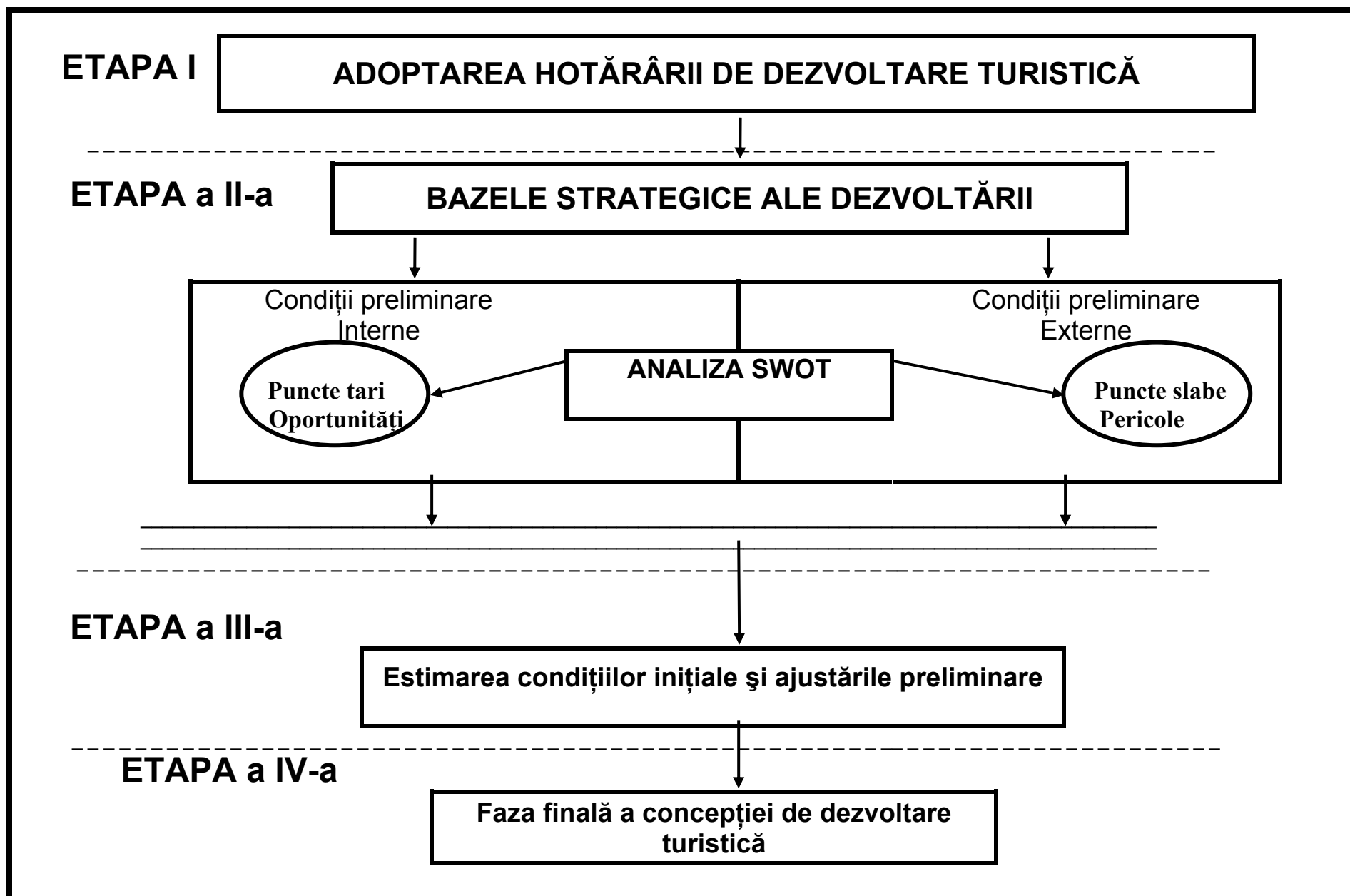

Fig. 6. Formularea concepției de dezvoltare turistică.

Oportunitățile sunt date de valoarea calitativă și cantitativă a resurselor turistice, de amplificarea formelor de turism, de participarea mai activă la realizarea unor proiecte de dezvoltare sectorială din fonduri internaționale și europene din realizarea unui parteneriat mai activ între sectorul public și privat, dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, de asigurarea pregătirii forței de muncă tinere sau aflate în șomaj pentru prestarea de servicii turistice, de realizarea periodică a unor riguroase studii de marketing, de analiza tendințelor europene în materie de turism, de realizarea unei promovări mai active orientată către segmente bine definite ale pieței turistice interne și externe.

Revigorarea industriei turistice caraș-severinene și a zonei Vârșeț va trebui să urmărească cu precădere realizarea următoarelor tipuri de eficiență, pentru a deveni o ramură dominantă și pentru a exprima mai bine vocația turistică a județului:

- **eficiența economică** prin mai buna valorificare a resurselor turistice de interes național, regional și local, creșterea gradului de ocupare a structurilor turistice, intensificarea circulației turistice pe toată durata anului, a încasărilor din serviciile de bază și complementare, amortizarea mai rapidă a investițiilor directe realizate;

- **eficiența socială** presupune ameliorarea calității serviciilor turistice pentru a se asigura petrecerea concediilor și a vacanțelor în condiții cât mai bune pentru toate categoriile de turiști, realizarea de noi locuri de muncă, asigurarea unei pregătiri profesionale în acest domeniu, realizarea unei atitudini de toleranță în relațiile interumane și a unei atitudini favorabile ocrotirii mediului ambiant;

- **eficiența tehnică** reprezintă utilizarea celor mai bune echipamente și instalații în toate structurile turistice pentru a se asigura aplicarea principiului de calitate totală, utilizarea bunurilor și produselor realizate de industria națională și județeană în reabilitarea, modernizarea sau construirea de structuri turistice;

- **eficiența promoțională** prin care turismul devine un «ambasador» pentru imaginea contemporană a județului Caraș-Severin și Vârșeț și prezintă cele mai valoroase elemente de cultură și civilizație existente în acest spațiu geografic, care sunt componente ale identității culturale ale națiunii române și sârbe.

Programul de strategii în dezvoltarea industriei turismului în Comuna Vrșac până în anul 2014

ANALIZA S.W.O.T.

- PUNCTE TARI:
- Atitudinea pozitivă a populației pentru dezvoltarea turismului
- Reformele din sistemul de educație
- Cultura ospitalității dezvoltată în
- Cadrul populației multietnice
- Existența școlilor private și a organizațiilor pentru formare
- Existența bunelor exemple de practica în turism
- Înțelegerea nevoii de noi produse turistice
- Bogăția izvoarelor cu apa medicinală
- Bogățiile naturii
- Bogăția arhitecturii și a construcțiilor
- Gastronomia tradițională
- Cultura industriei hoteliere și de restaurante
- Cazarea în hoteluri de înaltă calitate
- Concurența de prețuri pe piața turismului
- Poziția geografică strategică
- Integrarea în rețele rutiere și de căi ferate
- Frecvența transportului și tranzitului transfrontalier
- Instituția pentru protecția mediului
- Infrastructura de telecomunicații bine dezvoltată
- Mâncarea și băuturile sănătoase sunt la îndemână
- Numărul mare de evenimente sportive și culturale
- Existența potențialului de ofertă a produselor de artizanat și a lucrărilor de artă
- Existența legislației în domeniul turismului
- Existența agențiilor turistice generale
- Stabilirea relațiilor în domeniul colaborării transfrontaliere

PUNCTE SLABE:

- Informații insuficiente despre importanța dezvoltării turismului;
- lipsa de strategii pentru dezvoltarea economică locală;
- gândire ecologică insuficient dezvoltată;
- ocrotirea și întreținerea neadecvată a resurselor și atracțiilor turistice;
- insuficienta exploatare a spațiilor protejate;
- lipsa posibilităților de cazare în sate și a etno restaurantelor;
- lipsa noilor atracții turistice tematice;
- parcul auto învechit;
- lipsa sistemului pentru reciclare și gestionare a deșeurilor;
- colaborare slabă între hoteluri și restaurante cu producătorii locali de hrană ecologică băuturi și suveniruri;
- slabă utilizare a turismului cultural și rural;
- există o insuficientă colaborare instituțională și puține parteneriate;
- comerțul cu suveniruri și produse de artizanat este nedezvoltat;
- neînțelegerea necesității colaborării în cadrul clusterelor turistice;
- inexistența brand-ului turistic care să reproducă clar imaginea poziționării în marketing;
- inexistența informațiilor legate de această destinație turistică pe plan internațional;
- inexistența agențiilor turistice specializate;
- lipsa centrului de informare turistic;
- inexistența agenției locale pentru dezvoltarea turismului;
- lipsa armoniei în viziunea locală în ceea ce privește dezvoltarea turismului;
- lipsa unui sistem de îmbinare a diferitelor regiuni într-un cluster turistic.

OPORTUNITĂȚI:

- posibilitatea de accesare a fondurilor internaționale pentru realizarea planurilor de bussines;
- Schimbarea regulativelor legislative din domeniul muncii după standardele UE;
- Potențialul turistic foarte bun în zonele apropiate;

- Interesul general pentru dezvoltarea turismului;
- O creștere accentuată la nivel mondial de noi destinații;
- O creștere a interesului oaspeților pentru atracții și evenimente turistice;
- Interesul capitalului străin de a investi în infrastructură;
- Infrastructura construită după standardele europene;
- Interesul crescut al gospodăriilor pentru micul business în turism;
- Numărul mare de antreprenori care sunt dispuși să completeze oferta comercială în centrele turistice;
- Numărul mare de inițiative nerealizate în crearea suvenirurilor, produselor de artizanat și în domeniul ofertei etno;
- Interesul din partea comunității internaționale pentru susținerea unor proiecte de marketing;
- Schimbarea atitudinii opiniei publice despre importanța Internetului;
- Existența managerilor internaționali pentru elaborarea proiectelor;
- Posibilitatea creării unor centre pilot de experimentare a produselor turistice;
- Posibilitatea creării unei baze ierarhice pentru îndrumarea dezvoltării strategice în turism;
- Acces la modele globale și la experiența în dezvoltarea turismului pentru țări aflate în tranziție.

RISCURI:

- Pierderea priorității în ceea ce privește concurența din zonă;
- Activități de concurență în zonă;
- Lipsa de interes din partea investitorilor locali și străini;
- Lipsa impulsurilor pentru dezvoltarea turismului;
- Lipsa calendarului turistic potrivit;
- Pierderea pieței din cauza lipsei de progres în ceea ce privește concurența din zonă;
- Statutul de proprietate nedefinit;
- Experiența neplăcută a oaspeților în ceea ce privește infrastructură;

- Aplicarea insuficientă a standardelor europene în infrastructură;
- Accelerarea inovațiilor de marketing a concurenței din imediata vecinătate;
- Tensiuni mai mari între diferitele structuri politice.

Din cele prezentate rezultă că județul și microregiunea Vârșeț nu se găsesc la limita critică de suprasaturate a industriei turistice și mai deține suficiente resurse de dezvoltare pentru ca turismul să devină eficient, profitabil și competitiv. Declinul din ultimii ani se datorează cu precădere mutațiilor din întreaga economie românească care au afectat și această unitate administrativă.

Prezentele elemente de strategie pentru dezvoltarea durabilă a turismului în județul Caraș-Severin și microregiunea Vârșeț și prospectarea efectelor socio-economice și ecologice ale acestei industrii a ospitalității includ mai multe obiective, dintre care unele au caracter general iar altele sunt adresate unor intervenții punctuale, necesare a fi realizate în următorii ani prin importante investiții directe.

- **Obiectivele generale** sunt exprimate prin:

- dezvoltarea turismului în mod echilibrat și armonios pe întreg teritoriul județului și a microregiunii Vârșeț, ceea ce va atenua actualele dezechilibre apărute între diferite zone componente cu profile mono-economice;
- turismul reprezintă o activitate care participă la respectarea și promovarea principiilor de dezvoltare durabilă, fiind un mijloc de conservare, protejare, valorificare a potențialului natural, cultural, uman, economic al județului și al microregiunii Vârșeț;
- participarea activă a turismului ca mijloc activ de educare, ridicare a nivelului de instruire și cultură a vizitatorilor, cu un rol major în petrecerea activă a timpului liber, cu refacerea fizică și psihică;
- dezvoltarea efectului multiplicator al turismului ca element dinamizator al economiei județene și a microregiunii Vârșeț, prin contribuția sa la menținerea unei cereri constante de bunuri și servicii din alte sectoare de activitate;
- participarea sa la realizarea de noi locuri de muncă și de redistribuire a forței de muncă disponibile prin restructurarea altor activități economice, cu o contribuție mai evidentă în mediul rural.

- **Obiectivele specifice** sunt exprimate prin:
 - dezvoltarea și modernizarea ofertei potențiale și efective reprezentată prin resursele turistice și structurile de cazare;
 - creșterea calității serviciilor turistice de bază și complementare în toate structurile turistice din județ și Vârșeț și respectarea consumatorilor;
 - pregătirea forței de muncă tinere pentru activități turistice și continuarea calificării profesionale pentru cea existentă în turism;
 - promovarea mai activă și selectivă a produselor turistice specifice județului și a zonei Vârșeț pe piața internă și internațională;
 - stabilirea în timp și spațiu a unor relații de colaborare și afaceri cu sectoarele conexe care pot sprijini turismul caraș-severinean și zona Vârșeț;
 - obligativitatea ca unii factori care derulează activități turistice (Regia Romsilva, vânătoare. Regia Apele Române - baze nautice de agrement, cazare, Episcopia Ortodoxă a Caransebeșului și Episcopia Ortodoxă Sârbă a Vârșețului cu ansamblurile monahale din subordine etc.) să practice turismul prin touroperatori;
 - inițierea unor acțiuni municipale sau orășenești pentru atragerea resurselor financiare de la populație cu dobândă avantajoasă pentru un anumit termen, sumele rezultate urmând să fie investite în turism (ex.: Mangalia. Predeal etc.);
 - realizarea unui Centru de afaceri pentru Regiunea de Dezvoltare Vest cu sediul în municipiul Reșița care să orienteze investitorii către sectoarele economice cerute de județ, cu accent și pe dezvoltarea turismului.

- **Obiectivele punctuale** sunt exprimate prin:

1. Turismul montan suprafața montană deține o pondere însemnată din teritoriul acestuia. Dat fiind această situație, șansele cele mai mari de dezvoltare a turismului se regăsesc în toate masivele montane existente în acest sens se pot derula următoarele acțiuni:

- *valorificarea din punct de vedere turistic a unui areal montan ce include circa 80 de trasee turistice de drumeție și 32 trasee pentru alpinism din care unele nu sunt bine exploatare;*
- *domeniul schiabil estimat, sunt necesare investiții pentru instalații de transport*

pe cablu, pârtii de schi, cu asigurarea unui echilibru între capacitatea de cazare, alimentație și de practicare a sporturilor de iarnă;

- *amenajarea de pârtii pentru schi fond și plimbări pe schiuri, pârtii pentru bob, săniuțe. snowboard, piste pentru sporturile velo-moto;*

- *construirea de noi cabane turistice în perimetrul montan existent cu precădere în masivele componente ale Munților Țarcu-Godeanu-Cernei Almăjului Munceii Vârșețului și în zona economică și de tampon de la marginea parcurilor naționale Cheile Nerei-Beușnița și Semenic-Cheile Carașului;*

- *impunerea obligației de a se respecta cu strictețe normele igienico-sanitare în spațiile de preparare a meniurilor și de servire a mesei din cabanele turistice;*

- *interzicerea servirii băuturilor alcoolice, țigărilor pentru turiști în spațiul montan înalt și accidentat pentru prevenirea accidentelor și a incendiilor de pădure;*

- *asigurarea unor spații de popas și campare a corturilor care să evite zonele expuse torenților, viiturilor, avalanșelor, provocării de incendii nedorite;*

- *limitarea extinderii necontrolate a caselor de vacanță în spațiul montan și la liziera pădurilor, respectarea arhitecturii locale, a regimului de înălțime și de ordonare — aliniere estetică, pe baza unui plan de urbanism zonal sau de detaliu;*

- *întocmirea obligatorie a Registrelor de evidență pentru turiștii sosiți la cabane și a carnetului de propuneri și sesizări;*

- *marcarea și întreținerea drumurilor forestiere și a potecilor turistice cu participarea primăriilor, proprietarilor de pensiuni rurale, cabanierilor, salvamontiștilor și a organizațiilor nonguvernamentale de tineret, a elevilor și studenților din județ;*

- *realizarea de refugii montane, cabane de creastă pentru traseele montane lungi, situate în locuri izolate și dotarea cu echipament strict necesar pentru intervenții în caz de accidente montane;*

- *realizarea în zonele montane circulate și unde se produc accidentări a unui spațiu adecvat pentru înhumarea turiștilor decedați și renunțarea la plantarea de însemne religioase de-a lungul traseelor turistice;*

- *organizarea de manifestări pentru învățarea și practicarea sporturilor extreme și asigurarea prin închiriere a echipamentului necesar de către turiști;*

- realizarea unor festivaluri-concurs pentru tăietorii de lemne, crescătorii de animale în transhumantă, pentru pescuitul sportiv pe lacurile de acumulare montane ș.a.;
- susținerea unor acțiuni de divertisment și agrement în zona montană pe toată durata anului prin concursuri de orientare turistică, de adaptare la condiții naturale mai dificile;
- depoluarea periodică a drumurilor forestiere, potecilor, izvoarelor, cursurilor de apă montane de gunoaie și resturi menajere;
- realizarea unei agende anuale a manifestărilor turistice și cultural-artistice și a unui ghid specializat pentru zona montană.

2. Turismul balnear este dominant în acest județ și este reprezentat de stațiuni turistice cunoscute și apreciate pe plan intern și european, în cadrul acestei forme de turism sunt necesare o serie de intervenții menite să accelereze creșterea fluxurilor turistice pe toată durata anului:

- refacea instalațiilor de forare, captare, transport a apelor minerale, izvoarelor, denisiparea și curățarea periodică a forajelor, realizarea de noi prospecțiuni geologice pentru găsirea de noi surse hidrominerale pentru păstrarea unui debit relativ constant;
- realizarea periodică de buletine de analiză fizico-chimice și biologice pentru calitatea apelor minerale și trecerea în conservare a celor care nu mai corespund din punct de vedere calitativ și terapeutic;
- modernizarea rețelei tehnico-edilitare din toate stațiunile balneare cu asigurarea preluării apelor uzate și epurarea acestora;
- extinderea posibilităților de tratament prin mijloace alternative și neconvenționale, naturiste, fitness;
- asigurarea unui grad bun de ocupare a structurilor de cazare și limitarea de noi construcții pentru a nu aglomera localitatea balneară din punct de vedere urbanistic și a nu agresa ambiental spațiile verzi și peisajele naturale învecinate;
- reabilitarea structurilor de cazare și alimentație care au statut de monumente istorice și păstrează specificul arhitectural-urbanistic din stațiunea balneară (Băile Herculane);
- extinderea amenajărilor pentru activități sportive ușoare și de agrement în aer

liber, în spații închise pentru a acoperi cerințele de recreere și divertisment pe toată durata anului;

- *intensificarea activităților culturale, științifice, artistice la nivelul stațiunilor prin conferințe tematice, dezbateri, spectacole de teatru, folclor, expoziții de carte, pictură, desene, artizanat autentic;*

- *amenajarea turistică primară a altor resurse turistice balneare și geotermale pentru turismul de sfârșit de săptămână (Ciclova Montană, Greoni, Mehadica, Calina) și desconggestionarea aglomerației turistice din stațiunea balneară Băile Herculane.*

3. Turismul cultural-istoric are cele mai bune șanse de a se dezvolta în viitorul apropiat, dată fiind multitudinea de obiective turistice. Pentru mai buna valorificare a acestui patrimoniu arhitectural-istoric, etnografic și artistic se impun următoarele inițiative:

- *restaurarea și conservarea siturilor arheologice, istorice, a bisericilor de piatră și lemn, a vechilor edificii pentru a se putea înscrie în circuite turistice;*

- *inventarierea vechilor imobile fără proprietari și introducerea acestora de către primărie în valorificare economică prin vânzarea prin licitație sau concesionare;*

- *inventarierea legendelor și a miturilor și asimilarea lor în programe turistice și în materialele de promovare turistică;*

- *culegerea din teritoriu a unor vechi rețete culinare care să reprezinte gastronomia tradițională în plan regional și local;*

- *analiza detaliată a zonelor etnografice pentru cunoașterea ocupațiilor tradiționale și a meșteșugurilor populare, a meșterilor și realizarea de CD-ROM-uri de prezentare: crearea unor clase speciale în școlile din mediul rural pentru învățarea meșteșugurilor tradiționale și a confecționării obiectelor de artizanat;*

- *crearea de noi muzee județene și locale prin valorificarea prin cumpărare sau donație a obiectelor tradiționale existente încă în gospodăriile rurale (Muzeu etnografic în aer liber-Parcul Teiuș din Caransebeș la Vârșeț);*

- *realizarea unor spații de popas și campare, parcare pentru vizitatorii care doresc să cunoască ansamblurile monahale sau să participe la pelerinaj religios la marile sărbători din calendarul ortodox, român sau sârbesc și catolic și construirea de*

noi structuri de cazare în apropierea acestor așezăminte;

- *asigurarea permanentă a unei evidențe a turiștilor care vizitează sectoare de văi, spații montane, malurile lacurilor de acumulare, vecinătatea stațiunilor din județ, Defileul Dunării, mănăstirile, colecțiile bisericesti sau petrec un scurt sejur în spațiile de primire ale așezămintelor monahale pentru a se determina mărimea fluxurilor de turiști și motivațiile, cerințele acestora;*

- *permanentizarea manifestărilor cultural-artistice din județ și realizarea unui catalog de prezentare în 2-3 limbi de circulație care să fie pus la îndemâna turiștilor sau prezentat la târgurile și expozițiile de turism;*

- *realizarea unor spectacole de sunet și lumină în localitățile județului, Gărâna, Băile Herculane, Sasca Română, sau în stațiunile turistice, în alte orașe și la Vârșeț;*

- *asfaltarea drumurilor comunale care fac legătura dintre ansamblurile monahale, satele etnografice pentru a se putea realiza circuite turistice, altfel legăturile se fac în principal din capitala județului sau de la Vârșeț;*

- *elaborarea și afișarea în fiecare ansamblu monahal, biserică – monument de arhitectură valoroasă, muzeu, colecție, casă memorială a unei scurte prezentări în principalele limbi de circulație europeană - limbile engleză, germană, franceză;*

- *pregătirea, mai bună a ghizilor din muzee, colecții și case memoriale care să poată oferi și date despre caracteristicile mediului natural și antropic ale localității pe teritoriul căreia se află un bun cultural sau natural sau cu valență turistică;*

- *principalele trasee rutiere de tranzit ale județului să fie bine semnalizate din punct de vedere al distanțelor și siguranței, să includă panouri de semnalizare pentru rezervații naturale și obiective culturale în limbile română și engleză;*

- *limitarea aglomerărilor de mici unități de cazare, alimentație publică care sunt inestetice, nearmonizate cu mediul natural existent (ex.: E 70) cu condiții reduse de igienă și siguranță, situate pe principalele trasee rutiere, sistematizarea și ordonarea spațiilor de parcare.*

4. Turismul rural și agroturismul reprezintă o activitate alternativă la ocupațiile agricole și silvice din satele caraș-severinene și microregiunea Vârșeț. Comparativ cu alte zone din țară, această formă de turism nu s-a dezvoltat foarte mult.

deși există comunități rurale cu un valoros potențial turistic. Dezvoltarea acestuia va depinde de:

- *determinarea satelor care pot avea și dezvolta o funcție turistică și sprijinirea inițiativelor locale, doar 9 comunități rurale sunt cunoscute oficial pentru această formă de turism, iar în zona Vârșeș în toate satele;*

- *omologarea pensiunilor și a fermelor agroturistice existente pentru a se cunoaște calitatea serviciilor turistice oferite;*

- *ameliorarea și modernizarea drumurilor comunale, a dotărilor tehnico-edilitare, de servicii comerciale, sanitare, poștă și telecomunicații;*

- *includerea patrimoniului turistic rural în programe și circuite turistice alături de alte obiective naturale și culturale de interes turistic;*

- *dezvoltarea posibilităților de agrement specific în mediul rural cu participarea la activități agricole ușoare, ateliere artizanale, sporturi de vară. plimbări cu căruța și sania, concursuri locale etc.;*

- *susținerea artizanatului și a atelierelor meșterilor locali, acordarea de diplome pentru măiestria artistică, numirea ca cetățeni de onoare în localitățile din care fac parte și sprijinirea participării lor la târguri de turism, naționale și internaționale;*

- *valorificarea resurselor agricole locale, ecologice și naturale, pentru consumul turistic și în comercializarea lor pe piața județului sau în cele învecinate;*

- *diversificarea produsului turistic rural prin includerea de manifestări folclorice - interpreți de muzică populară, instrumentiști, dansatori și posibilitatea ca turiștii să învețe câte ceva din aceste acțiuni folclorice tradiționale;*

- *realizarea de noi oferte turistice axate pe trasee tematice: Drumul vinurilor, Drumul țuicii. Drumul brânzei, Drumul olarilor, Drumuri spirituale, Drumuri culturale, Drumurile împăraților și regilor, Drumul fierului, Drumuri comerciale etc. prin care sunt vizitate gospodăriile care mai practică producerea în mod tradițional a unor asemenea produse;*

- *reamenajarea și modernizarea vechilor case de cultură, a căminelor rurale atât în centrele de comună, cât și în satele aparținătoare comunei, care pot găzdui manifestări folclorice locale (manifestări de genul „Fii satului“), rugi, nedei, festivaluri locale;*

- *asigurarea unei minime pregătiri a proprietarilor de pensiuni rurale care doresc să practice turismul rural, agroturismul și să primească turiști români și străini;*
- *realizarea unei mai bune colaborări între administrațiile publice locale, a gospodăriilor rurale, a așezămintelor religioase și monahale în susținerea prin eforturi comune a dezvoltării turismului pe plan local.*

5. Turismul viticol.

Turismul viticol cuprinde în mod normal trei mari componente:

- Vizite ale cunoscătorilor de vinuri și cumpărătorilor la anumite plantații viticole în scop științific și de cumpărare – turism de afaceri;
- Vizite ale vizitatorilor în general la plantații viticole în scop de cunoaștere a procesului de producere a vinului și de degustare de vinuri. Aceasta este considerată o activitate de publicitate prin autofinanțare realizată de plantațiile viticole pentru a încuraja vânzarea pe loc și fidelizarea clienților pe termen lung;
- Itinerare vinicole – itinerare pitorești prin zone de plantații viticole făcând legătura între diferite podgorii.

6. Alte forme de turism: precum cel *științific și ecologic, ecoturism* pentru *pescuit și vânătoare sportivă, etnic, uval (în podgorii), alpinism*, turism de aventură, cicloturism, sporturi extreme, *speoturism*, presupun alte tipuri de intervenții care pot fi exprimate prin:

- *evidențierea și marcarea traseelor pentru alpinism, escalade, speoturism, realizarea unor centre de obținere a echipamentului necesar prin închiriere etc.;*
- *stabilirea numărului de exemplare ce pot fi vâdate anual și participarea cu trofee la manifestări cinegetice, realizarea de pontoane și platforme pentru pescuit pe lacurile de acumulare;*
- *crearea de condiții pentru practicarea sporturilor nautice pe lacurile de acumulare, acolo unde marginile de pământ sau betonate permit asemenea amenajări;*
- *realizarea unor piste cicliste în Caraș-Severin, care să continue și în județele învecinate și la Vârșeț în jurul Munceilor Vârșețului;*

- *monitorizarea de către o administrație specializată a activității și circulației turistice din spațiile geografice protejate;*

Prezentarea acestor minime cerințe care trebuie puse în practică în turismul Caraș-Severinean și zona Vârșeț arată că acesta deține importante resurse naturale, culturale, umane, economice, dar care nu sunt prea bine puse în valoare.

- **Acțiuni pentru pregătirea și formarea continuă a forței de muncă** în turism care presupun:

- organizarea bianuală a unor întâlniri între Inspectoratul Școlar, decanatele facultăților de profil din Caraș-Severin și județele învecinate. Casa de Pensii, Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă pentru a se stabili numărul de persoane care au încetat activitatea în turism și necesarul de forță de muncă pentru următorii 3-5 ani în toate structurile turistice și asigurarea practicii elevilor și a studenților;

- realizarea anuală de cursuri de calificare, recalificare pe durată scurtă de 1-2 săptămâni cu program intensiv de pregătire continuă a celor care lucrează deja în turism;

- organizarea de cursuri postliceale, cu durata de 1-2 ani, pentru meserii cerute în structurile de turism (barmani, somelierii, bucătari, recepționeri, cameriste, ghizi montani, culturali etc.);

- realizarea unei evidențe a persoanelor care sunt ghizi, traducători care colaborează cu agențiile și societățile de turism;

- organizarea pentru Regiunea de Dezvoltare Vest a unei burse a locurilor de practică și muncă în domeniul turismului.

- **Acțiuni de creștere a calității serviciilor turistice** care pot contribui la atragerea unui mare număr de turiști și la creșterea încasărilor din acest domeniu de activitate:

- asigurarea condițiilor prin respectarea autonomiei locale și a principiului de subsidiaritate a dezvoltării socio-economice a așezărilor-urbane și rurale din județ și de creștere a colaborărilor între acestea în derularea unor programe comune;

- reabilitarea treptată a structurilor turistice existente și renunțarea la cele foarte uzate fizic și moral, cu excepția monumentelor istorice;

- respectarea criteriilor de clasificare și de calitate din toate structurile turistice impuse de legislația în vigoare din domeniul turismului;

- aplicarea standardelor de calitate pentru turism prin sistemul ISO 900/9003 și a celui de mediu prin ISO 14001.

- crearea unei Asociații Județene de Turism care să asigure colaborarea dintre partenerii cu activități turistice, inclusiv pentru cei din mediul rural și care să sprijine realizarea unor centre de informare turistică și a unei promovări cât mai bune;

- realizarea unui ghid turistic al județului care să includă toată oferta turistică, inclusiv cea rurală, și unde fiecare deținător de structuri de primire, alimentație, tratament, agrement să fie prezentat cu elemente de identificare (nume societate, proprietar, adresă, telefon mobil, e-mail, site internet),

- organizarea de întâlniri trimestriale între directorii de societăți, agențiile de turism, reprezentanți din administrațiile publice locale prin care să se stabilească prioritățile de investiții și de sprijinire pentru turism și realizarea de proiecte cu fonduri europene și din bugetele naționale:

- reactualizarea permanentă a registrului de evidență computerizată pentru întreg patrimoniul turistic (resurse, structuri turistice, căi de comunicație etc.) și a unui activ compartiment pentru turism în cadrul Consiliului Județean (ex. Județul Constanța):

- colaborarea mai strânsă dintre operatorii de turism și cei din transporturi și comunicații pentru modernizarea autogărilor din localitățile turistice, inclusiv a spațiilor comerciale și sanitare, cu cei din Jandarmerie și Poliție, Salvamont pentru mai bună siguranță și securitate a turiștilor și a bunurilor acestora, cu cei din domeniul asigurărilor pentru societățile, agențiile, asociațiile familiale de turism:

- colaborarea mai bună cu Camera Județeană de Comerț și Industrie. Direcția Județeană de Culte, Cultură și Patrimoniu Cultural Național, Episcopia Caransebeșului, filialele de bănci, organizațiile non guvernamentale pentru realizarea unor programe și acțiuni culturale mai diversificate și axate pe comunitățile locale și nu de nivel general:

- susținerea artiștilor plastici din județ pentru ornamentarea interioară și exterioară cu lucrări proprii a unor instituții publice, parcuri, grădini publice, scuaruri etc.;

- **Acțiuni de promovare a turismului în Vârșeț** care sunt necesare pentru a se cunoaște în plan intern și european potențialul turistic al județului:

- crearea unui Centru modern de informare și promovare turistică în Reșița și

Vârșeț cu filiale în principalele stațiuni turistice, în celelalte orașe ale județului și zona Vârșeț;

- elaborarea de materiale promoționale prin mass-media și distribuirea acestora în programele naționale, regionale de TV-Radio, presa centrală, inclusiv ambasade, birourile de turism ale României și Serbiei din străinătate;

- organizarea unui târg de turism pentru întreaga Regiune de Dezvoltare Vest și participarea mai activă la târgurile interne și internaționale de turism;

- publicarea unor broșuri de prezentare a fiecărei stațiuni în parte și a tuturor posibilităților de profilaxie, tratament, sporturi de iarnă, agrement, cu date reale și actualizate;

- realizarea unui ghid pentru toate traseele montane, alpinism, speoturism care să ofere ultimele informații turistice;

- reactualizarea cărților poștale, micilor pliante, albume turistice care sunt oferite spre vânzare în unitățile de librărie și poștă și utilizarea de materiale mai bune din punct de vedere calitativ și grafică personalizată;

- realizarea unui album cu principalele biserici de lemn și de zid. Toate schiturile și mănăstirile din județul Caraș-Severin și Vârșeț.

- inițierea de excursii tematice pentru elevii, studenții din județ și din cele învecinate și din zona Vârșeț pentru cunoașterea patrimoniului turistic și formarea unei atitudini de protejare a naturii și a bunurilor culturale.

Toate propunerile au fost făcute în funcție de datele socio-economice avute la dispoziție, în urma deplasărilor pe teren și prin cunoașterea relativ bună a realităților actuale din județ și din microregiunea Vârșeț. Utilizarea pe termen lung a întregului patrimoniu turistic va impune planificarea activităților, stabilirea priorităților, selectarea obiectivelor, monitorizarea activității turistice și controlul strict al efectelor negative, cu căutarea soluțiilor pentru eliminarea lor.

Turismul sprijină participarea mai activă a factorilor locali la dezvoltarea socio-economică generală, la ameliorarea condițiilor de viață ale locuitorilor și la mai buna stabilitate demografică și economică a tuturor așezărilor umane. Această dinamică

participare se poate cuantifica prin următoarele efecte:

- **efecte socio-economice** prin care se obține relansarea economică a localităților, valorificarea durabilă a resurselor, creșterea numărului de locuri și reducerea treptată a șomajului, ameliorarea veniturilor populației locale, creșterea cifrei de afaceri și a investițiilor directe în turism și sectoarele conexe;

- **efecte ecologice** exprimate în mod direct prin păstrarea biodiversității, respectarea specificului local și a identității culturale, antrenarea tinerilor în acțiuni de ecologizare a mediului, eliminarea construcțiilor industriale deteriorate și abandonate, refaceri ecologice prin reîmpăduriri și reducerea fenomenelor de eroziune, alunecări, torențialitate, conștientizarea populației și a turiștilor în vederea păstrării calității actuale a mediului înconjurător.

În concluzie, se poate afirma că *funcția turistică a județului Caraș-Severin și a Vârșețului* este dependentă de tipurile, valoarea cantitativă, calitativă a resurselor și structurilor turistice existente, iar perspectivele depind foarte mult de modul cum factorii de decizie și acțiune de astăzi care vor gândi și gestiona această moștenire ce dănuie de secole și de măsura în care vor ști să o transmită la fel de frumoasă și valoroasă generațiilor viitoare.

Golful

Întreaga lume a fost cuprinsă în anii '80 de un entuziasm nețărmurit legat de practicarea acestui sport. Trebuie ținut cont și de faptul că acest sport contribuie la dezvoltarea turismului rural. Această activitate ar putea da un plus de atractivitate „vacanțelor la țară” (consum excesiv de apă, echipamente sportive, operațiuni imobiliare și de terenuri etc.), dacă ar intra în atenția întreprinzătorilor români, sârbi și din alte țări dornici de a-și desfășura activitatea în turismul rural.

Trenurile care s-ar putea preta cel mai bine la amenajarea unui *teren de golf* în județul Caraș-Severin și în microregiunea Vârșeț sunt cuprinse între localitățile:

- Grădinari – Vărădia – Mercina – Vrani – Iam – Berliște – Nicolinț – Răcăjdia – Oravița – Greoni – Grădinari;

- Oravița – Răcăjdia – Ciuchici – Macoviște – Potoc – Socolari – Ilidia – Ciclova Montană – Oravița;

- Zona Vârșetului.

Un teren se poate amenaja într-una din cele două locații din județul Caraș-Severin, iar celălalt să fie amenajat între Vârșeț și granița cu România:

Pentru cele două locații din județul Caraș-Severin, peisajul are o particularitate aparte – **Depresiunea Carașului** (sau Depresiunea „golf” a Oraviței) înconjurată de Dealurile Dognecei la Nord-Vest și Dealurile Oraviței la Est și Sud, Munceii Vârșetului în vest, la toate acestea se mai adaugă în partea estică și abruptul calcaros al Munților Aninei, toate constituind pentru turist elemente de fundal și creează un peisaj inedit de mare valoare estetică și atractivă.

La rândul ei, Depresiunea Oraviței în ansamblu este o câmpie de terase situată la 160-170 m, sub Dealurile Oraviței și coboară în trepte până sub 115-90 m deasupra Luncii Carașului, străbătută de mai mulți afluenți cu obârșia în Munții Aninei: Valea Lungă, Vicinic, Lișava, Ciclova etc. localitățile ocupând preferențial porțiunile de la confluența pâraielor cu Carașul.

Pentru locația de lângă Vârșeț peisajul are ca fundal versanții Munceilor Vârșetului.

Turismul rural. Analiza SWOT

Punctele tari identificate derivă din:

- prezența unui complex de factori morfologici cu valoare atractivă; cu prezența reliefului carstic și glaciatic și a peisajului alpin și subalpin;
- valoarea peisagistică și științifică a multor componente morfohidrografice la care se adaugă și învelișul fito și zoogeografic etajat în altitudine și grupând diferite componente endemice sau relict;
- prezența unui vast domeniu forestier și a unei rețele hidrografice care oferă cu multiple oportunități de vânatoare și pescuit sportiv;
- existența unui important domeniu potențial schiabil, garantat de prezența zăpezii la altitudini joase 1000 – 1500 m circa 4-5 luni pe an, ceea ce favorizează alături de prezența pantelor cu lungimi, înclinări și expoziții favorabile, practicarea în bune condiții a

sporturilor de iarnă: Văliug, Gârâna-Brebu Nou, Poiana Mărului, Borlova, Cornereva-Bogâltin etc.;

➤ prezența a două municipii (Reșița și Caransebeș) și a orașelor (Oravița, Bocșa, Anina, Oțelu Roșu, Moldova Nouă, Băile Herculane) care polarizează edificiile, funcțiile și instituțiile culturale ale județului;

➤ conservarea unei culturi materiale și spirituale originale (zonele etnografice: Valea Bistrei, Valea Timișului, Țara Almăjului, Clisura Dunării, Valea Carașului, Valea Bârzavei, Valea Cernei), unde s-a păstrat într-o formă apropiată de cea originară până astăzi; regăsită în:

- organizarea gospodăriei rurale,
- portul popular specific zonei de munte a Banatului,
- prelucrarea materialelor textile,
- cojocăritul pe baza prelucrării pieilor de vită și oaie,
- morăritul tradițional cu mori de apă (Valea Rudăriei, Valea Mehadiei, Topleț, Sichevița)
- ceramica (Biniș),
- obiceiurile și dansurile populare din această zonă, precum și numeroase obiective turistice cu puternică rezonanță istorică și de tehnică – industriale;

➤ prezența unei rețele de căi de comunicații relativ diferențiate, care asigură un grad acceptabil de accesibilitate (chiar și în zona montană);

➤ conceperea și promovarea pe piața internă și externă a unei imagini turistice bazate pe produse turistice originale, deja consecvente, în primul rând obiceiurile și tradițiile din Vârșeț, precum și a instalațiilor de tehnică populară (mori de apă, văiege) a arhitecturii populare, a tipurilor de sălașe, unele cu ocol întărit specific zonei Rudăria și Țara Almăjului, Culoarul Timiș-Cerna etc.;

Pe de altă parte, principalele *puncte slabe* ale turismului rural au la bază următoarele aspecte:

- repartiția spațială inegală a resurselor turistice din punct de vedere al structurii, volumului, valorii și posibilităților de valorificare turistică;

- inexistența unor evaluări exacte asupra domeniului schiabil potențial al Banatului Montan (exceptând Muntele Mic și Semenic);
- amenajarea deficitară a zonei montane din punct de vedere al bazelor de cazare, al pârtiilor destinate sporturilor de iarnă și inexistența mijloacelor de transport pe cablu în Munții Godeanu – Cerneicei mai înalți și amenajările pentru sporturi de iarnă în Munții Aninei, Dognecei, Armenișului, Almăjului și Locvei.
- uzura fizică și morală, deteriorarea unei ponderi însemnate din bazele de cazare îndeosebi din zona montană: complexul turistic Semenic, hotelul Sebeșul de pe Muntele Mic, hotelurile Decebal și Traian, precum și unele pavilioane din Piața Hercules din Băile Herculane, dublată de ponderea redusă a unităților de cazare și alimentație de confort superior;
- dezvoltarea inefficientă și starea precară a infrastructurii rutiere de comunicații și turistice existente la nivelul întregii regiuni, ponderea ridicată a drumurilor nemodernizate, coroborate cu lipsa accesului pe cale ferată în Depresiunea Almăjului și compartimentul sud-vestic al județului.

Toate acestea conduc la restrângerea gradului de accesibilitate între diversele areale/compartimente ale județului, determinând nu doar limitarea accesului spre numeroase obiective și zone turistice și o relativă izolare a unor localități situate în zone mai greu accesibile sau care funcționează ca puncte terminus pentru căile de acces, precum și o diminuare a capacității de trafic și o scădere a capacității portante a structurii drumurilor existente;

- lipsa iluminatului public, a marcajelor și inscripționărilor de pe drumurile publice;
- echipare tehnică – edilitară la nivel minimal pe ansamblu a județului datorită lipsei sau ponderii limitate a racordării la rețeaua de alimentare cu gaze naturale, a gradului de echipare cu rețele de alimentare cu apă și canalizare redus, a lipsei stațiilor de stocare, tratare și distribuție a apei, dar și a celor de epurare a apei menajere sau a foselor septice pentru majoritatea absolută a localităților rurale etc.;
- paleta redusă a produselor turistice specifice regiunii promovate pe piețele turistice atât interne cât și externe, în condițiile unui dinamism extrem de accentuat și de eterogen în ceea ce privește necesitățile, exigențele și motivațiile cererii turistice:

- lipsa unui sistem informațional unitar, adoptat cerințelor moderne de susținere a activităților turistice, pe fondul unui acces încă limitat la tehnologia de informare și comunicație;
- grad de informare turistică limitat pentru mulți promotori ai turismului;
- lipsa unei concepții unitare și coerente de amenajare turistică la nivelul zonei montane în ceea ce privește arealele naturale care necesită statut de protecție, în vederea asigurării unei duble funcționalități a acestora: protectivă și turistică;
- proliferarea inițiativelor de dezvoltare ad-hoc în domeniul turismului rural (fără respectarea principiului integrării arhitectonice armonioase în ansamblul construit local, meniu și amenajări interioare standardizate, fără respectarea tradiției local-regionale etc.), completat cu o exploatare inadecvată a resurselor turistice;
- sezonabilitatea accentuată, solicitare intensă în perioada sărbătorilor de iarnă și de Paște, precum și în sezonul de vară, respectiv accesare minimă în perioada ianuarie – mai și octombrie-decembrie, care determină pierderea aportului economic al cererii rămase nesatisfăcute și înregistrarea unor coeficienți minimi ai indicatorului noți-cazare realizate;
- starea precară a multor monumente istorice și arhitecturale, coroborată cu lipsa fondurilor necesare restaurării lor, ineficienta valorificare a resurselor extrafolclorice și culturale existente;
- lipsa sau competențele limitate (manageriale, comunicaționale etc.) ale locuitorilor din zonă, în privința mecanismelor de funcționare ale unei activități de acest tip;
- receptivitatea redusă sau chiar reticența majorității locuitorilor din spațiul rural față de practicarea turismului rural, coroborat cu interesul limitat sau chiar lipsa de implicare a unora dintre administrațiile publice locale față de fenomenul turistic;
- capacitate redusă de adaptare la noile condiții economice concurențiale;
- lipsa unei politici coerente de punere în valoare a resurselor existente și a insuficienței acțiunilor de promovare turistică;

Cunoașterea detaliată a caracteristicilor structurale și tipologice ale resurselor atractive, respectiv a modalităților concrete de manifestare (tipuri și forme de turism) și

a tendințelor lor evolutive se pot trasa obiectivele și componentele prioritare ale strategiei de dezvoltare a turismului rural în cadrul județului Caraș-Severin și microregiunea Vârșeț.

Astfel, *principiile generale* care stau la baza elaborării acestei strategii trebuie să aibă în vedere:

- valorificarea optimă a potențialului atractiv (etnografic și național) prin reabilitarea, modernizarea și reorganizarea funcțională a bazei materiale turistice existente, în paralel cu edificarea de noi baze turistice în raport cu cererea turistică existentă și potențială, estimată în urma unor studii riguroase de prospectare a pieței turistice;
- creșterea competitivității ofertei turistice existente și diversificarea tipologică, structurală și funcțională a acesteia, având ca scop constituirea unei oferte turistice competitive atât pe piața turistică internă, cât și la nivel internațional;
- creșterea gradului de ocupare a capacității existente și a eficienței economice a turismului;
- reconstrucția ecologică, protecția mediului, combaterea și protecția prin turism a resurselor naturale sau antropice specifice fiecărei zone turistice în parte afectate de turismul neorganizat sau de alte forme de exploatare economică sau socială;
- cooperarea activă interjudețeană și interregională cu județe din Regiunea de dezvoltare Vest sau din Euroregiunea D.K.M.T., cu microregiunea Vârșeț în vederea elaborării unor acțiuni conjugate având ca scop promovarea unor acțiuni eficiente de atragere a turiștilor în aceste zone;
- cooperarea transfrontalieră cu Vârșețul până la nivel de pensiune agroturistică sau rurală, deoarece oferta turistică diversificată, la antreprenorii sârbi oferta este axată în primul rând pe valorificarea produselor viticole și pe gastronomie.

Pentru ca importante resurse turistice existente în județul Caraș-Severin și în microregiunea Vârșeț să poată fi puse în valoare în cadrul unei strategii de dezvoltare turistică armonioasă și responsabilă trebuie vizate câteva *obiective majore*:

1. Modernizarea căilor de acces spre principalele areale sau obiective turistice prin reabilitarea, extinderea și diversificarea infrastructurii de comunicație,

feroviare și rutiere, cu tronsoane diferențiate ca rang și importanță (internațională, națională, regională și locală). În plus, pentru ca activitățile turistice să marcheze un eveniment și să se înscrie pe o curbă ascendentă este absolut necesară asigurarea cu prioritate a accesibilității la principalele zone sau obiective de interes turistic.

Această acțiune ar trebui să preceadă celelalte investiții din domeniul turismului, principalele trasee de acces sau de legătură dintre localitățile cu potențial turistic care ar urma să fie modernizate fiind următoarele Doclin-Comorâște; Slatina Timiș-Gărâna; Teregova-Lacul Trei Ape; Sichevița-Ravensca-Bârz-Dalboșeț; Teregova-Rusca-Cornereva; Ruschița-Făget; Crivaia-Prigor; Poiana Mărului-Muntele Mic.

Pentru facilitarea accesibilității în aceste areale turistice este necesară de asemenea, redeschiderea și modernizarea aeroportului din Caransebeș.

Tronsoanele menționate duc spre sau fac legătura între obiective sau zone turistice cu o mare atractivitate turistică, facilitând accesul spre principalele obiective turistice și spre majoritatea destinațiilor incluse în diverse pachete de oferte turistice. Parcurgerea lor va oferi posibilitatea cunoașterii unor aspecte inedite ale culturii materiale și spirituale, precum și monumente ale naturii de interes național sau local-regional.

De asemenea, modernizarea acestora oferă posibilitatea realizării unor circuite/trasee turistice funcționale de durată scurtă (1-2 zile) sau medie (3-4 zile), adresabile în primul rând formei de turism itinerant cu valențe culturale, care să includă vizitarea monumentelor cultural istorice și de tehnică industrială cu un grad de atractivitate ridicat, în care să fie incluse obiective turistice transfrontaliere din Microregiunea Vârșeț, în cadrul Programului de Vecinătate Caraș-Severin (România) și Vârșeț (Serbia), cooperare transfrontalieră pe termen lung.

2. Dezvoltarea infrastructurii generale și cu specific turistic, atragerea de noi localități și pensiuni în circuitul turistic, modernizarea și adoptarea funcțională a bazelor de cazare, a unităților de agrement – divertisment existente în paralel cu edificarea altora noi.

În această direcție se înscriu inițiativele Oficiului Județean de Consultanță Agricolă Caraș-Severin din Reșița privind atragerea de noi localități și pensiuni turistice în rețelele

de profil existente ANTREC, OVR, Asociații Turismului Rural Transilvan din Sibiu sau nou constituita Cooperativă Agroturistică a Banatului Montan (pensiunile din Dognecea, Văliug, Borlova, Mehadia, Mărghitaș, Sasca Montană, Sasca Română, Baziaș, Coronini, Gărâna, Poiana Mărului, Rusca Teregova), materializate nu doar prin creșterea numărului de localități posesoare de pensiuni turistice omologate și integrate în circuite turistice tematice, ci și printr-o creștere considerabilă a bazei de cazare în cadrul pensiunilor turistice și agroturistice (care au ajuns la 20 de pensiuni în 10 localități punând la dispoziția turiștilor 297 de locuri de cazare; Tabelul nr.), obiectivele și realizările diverselor programe inițiate și derulate tradiționale.

Pe viitor derularea activităților de turism rural ar trebui să se realizeze în cadrul unui program de parteneriat integrat Caraș-Severin – Microregiunea Vârșeț, coordonat de un centru de comandă strategic la nivel regional și transfrontalier, în măsură să asigure „punerea în rețea” a tuturor actorilor și locațiilor implicate sau implicabile (direct și indirect) în acest domeniu, prin gruparea și organizarea pe termen lung a tuturor rețelelor turistice, asociațiilor locale și a pensiunilor independente într-o asociație comună similară celei deja inițiate după modelul intercomunalităților din Franța.

Pe lângă aspectele deja menționate, una din preocupările permanente ale acestui *organism* (Asociația pensiunilor agroturistice din Banatul Montan) de coordonare trebuie să fie crearea unei baze de date computerizate permanent actualizate, care să fie pusă la dispoziția turiștilor existenți sau potențiali, precum și realizarea unei publicații moderne și eficiente prin mijloace mass-media, editarea și difuzarea în teritoriu a unor pliante, broșuri, ghiduri, albume și monografii turistice a zonelor cu potențial turistic din județ și microregiunea Vârșeț, care să vizeze integrarea „satelor turistice” într-un sistem turistic funcțional și unitar de dezvoltare și exploatare.

3. Diversificarea și creșterea calității serviciilor generale și auxiliare în vederea valorificării integrale a parteneriatului atractiv al fiecărui teritoriu prin promovarea formelor de turism și activităților aferente specifice ofertei turistice prezente sau posibil a fi realizată prin amenajări specifice: *turism recreativ montan* (drumeții montane, alpinism, sporturi de iarnă, sporturi nautice etc.), *turism balneoclimateric*,

turism cinegetic, turism piscicol, turism științific specializat, de hobby și de vizitare (areale naturale protejate, parcuri naturale și naționale, rezervații naturale, monumente ale naturii, arbori seculari izolați, monumente istorice și industriale și de istorie tehnică, religioase, ateliere meșteșugărești specializate, covăcii etc.) *turismul de drumeție, odihnă și agrement* (plimbări prin pădure, echitație, cinematografie și teatre în aer liber, programe culturale etc.)

În paralel, trebuie extinse la toate localitățile rurale integrate în circuitul turistic, acțiunile direcționate pe diversificarea serviciilor suplimentare puse la dispoziția turiștilor, care să acopere o gamă cât mai diversificată de opțiuni și necesități recreative, culturalizante sau curative în vederea nu doar a atragerii unui volum mai ridicat de turiști, ci și a satisfacerii complete și complexe a unei cereri în continuă diversificare.

Turismul recreativ montan găsește un teren propriu de afirmare cu precădere în perimetrul comportamentului montan, trasee turistice din cadrul acestora având ca puncte de plecare o serie de localități de la baza lor: Reșița, Slatina Timiș, Caransebeș, Prigor, Teregova, Luncavița, Verendin, Văliug, localități aflate pe Văile Bârzavei, Timișului, Nerei, Mehadica pentru Munții Semenicului; Oravița, Anina, Sasca Montană și Sasca Română, Sopotu Nou, Bozovici, Lăpușnicu Mare, Ciclova Montană, Gârliște, Carașova, Cărbunari, Știnăpări pentru Munții Aninei; Caransebeș, Oțelu Roșu, Marga, Poiana Mărului, Borlova, Armeniș, Bolvașnița, Băuțar, Bucova pentru Munții Țarcu; Tincova, Sacu, Constantin Daicoviciu, Maciova, Oțelu Roșu, Rusca Montană, Ruschița, Marga pentru Munții Poiana Ruscă; Rusca, Domașnea, Cornea, Plugova, Băile Herculane, Cornereva, Bogâltin pentru Munții Godeanu-Cernei; Reșița, Bocșa, Dognecea, Ocna de Fier, Bocșa, Lupac, Secășeni-Doclin, Forotic, Biniș pentru Munții Dognecei; pentru Culmea Armenișului: Bocșa, Ramna, Vermeș, Duleu, Valea Mare, Fîrliug, Ezeriș; Șopotu Nou, Ravensca, Gornea, Sichevița, Gârnic, Moldova Nouă, Coronini, Pojejena, Baziaș, Divici, Zlatița, Belobreșca, Naidăș, Sasca Montană, Știnăpări, Cărbunari pentru Munții Locvei; Șopotu Nou, Dalboșeț, Șopotu Vechi, Gârbovăț, Bănia, Eftimie Murgu, Prigor, Lăpușnicel, Iablanița, Mehadia, Topleț, Berzasca, Cozla, Bigăr pentru Munții Almăjului.

În zona montană există, de asemenea, condiții favorabile afirmării *turismului recreativ hivernal* bazat pe valorificarea zăpezii, singurele locații destinate practicării

sporturilor de iarnă fiind reprezentate deocamdată de Semenic, Muntele Mic, Crivaia și Gărâna, ultimele două ne-având pârtii amenajate. Valorificarea integrală a resurselor turistice climatice montane prin intermediul sporturilor de iarnă impune edificarea unei baze tehnico-materiale turistice adecvate, care să includă noi amenajări de pârtii, baze de cazare, alimentație publică, agrement-divertisment (organizarea unui *Centru de agrement și divertisment în zona Semenicului*, nu departe de Gărâna sau chiar pe platoul Semenic – ar atenua foarte mult sezonabilitatea în zonă) și transport pe cablu, respectiv modernizarea și remodelarea funcțională a celor existente.

Având în vedere posibilitățile multiple de practicare a *drumețiilor, alpinism și sporturi de iarnă, turism de odihnă și recreere, turism de tranzit, turism științific*, pe de o parte și necesitatea revitalizării activităților turistice și ridicarea statutului de stațiune de nivel național a: Semenicului, stațiunii Crivaia și a Muntelui Mic, principalii *poli turistici* ai județului Caraș-Severin.

Având în vedere faptul că stațiunile mici și mijlocii reprezintă structuri turistice mult mai flexibile, care permit o exploatare eficientă, dar rațională a acviferelor minerale, Ciclova Montană, Mehadica, Greoni, un obiectiv prioritar al politicilor de dezvoltare turistică l-ar putea constitui reabilitarea, extinderea și corelarea la exigențele actuale, în paralel cu diversificarea profilului funcțional al stațiunilor: Trei Ape, Secu, Poiana Mărului, Mărghitaș, Aurora Banatului-Anina, Buhui.

Intervențiile prioritare reclamate de acest deziderat ar trebui să vizeze printre altele, modernizarea căilor de acces spre unele din aceste stațiuni, delimitarea exactă a arealelor turistice, oprirea tăierii pădurilor și transportul buștenilor pe traseele turistice și în perimetrul stațiunilor, sau pe drumurile de acces spre aceste locații turistice, oprirea tăierii pădurilor pe versanții lacurilor de acumulare, pădure cu mare rol de protecție și stabilitate a versanților, așa cum se întâmplă cu pădurile de pe versantul stâng al lacului de acumulare de la Secu, în apropierea Râului Alb. În vara anului 2008 s-au făcut tăieri masive ale pădurii în zona Groposu (rezervație forestieră), Bogatu, Râu Alb – în apropierea Șurei Ortacilor, iar transportul buștenilor s-a făcut prin stațiunea Secu, pe traseul ce duce la această stațiune, deteriorând partea carosabilă recent refăcută. De asemenea e necesară construirea de unități de alimentație publică moderne și funcționale,

realizarea unei oferte recreative complementare (terenuri de sport, circuite recreaționale în împrejurimi etc.).

Turismul cinegetic se poate desfășura în apropierea așezărilor rurale, cu precădere în arealele montane, unde întinsele suprafețe forestiere adăpostesc o serie de specii faunistice de interes cinegetic, județul grupând numeroase fonduri de vânătoare (Tabelul Nr.). Pentru derularea sa optimă este necesară amenajarea unor parcuri de vânătoare specializate, care impun o strictă monitorizare a acestei activități.

Având în vedere că această formă de turism este destinată unui segment redus de populație (cu venituri superioare și exigențe în ceea ce privește respectarea unor condiții de confort) este necesară edificarea sau modernizarea unor baze specifice turismului cinegetic (cabanele de vânătoare existente sunt în număr redus), măsuri care trebuie să se extindă și asupra formării unui personal silvic de însoțire calificat.

Următoarea perioadă va trebui să marcheze direcționarea turismului cinegetic către acțiuni de observare și cunoaștere a faunei și a unor biotopuri specifice, pe baza organizării unor trasee recreative combinate (auto și pietonale).

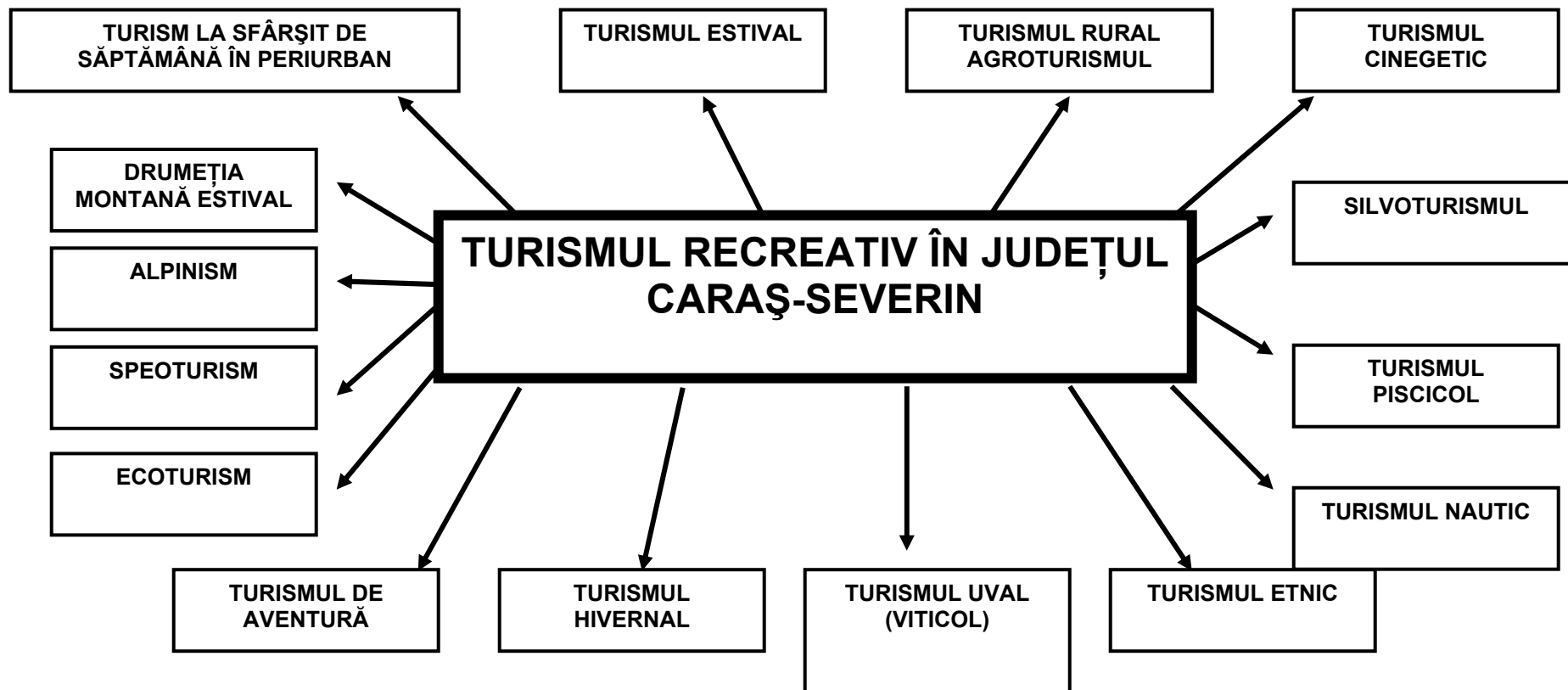

Fig. 7. Locul turismului cinegetic în cadrul turismului recreativ

Turismul piscicol dispune de condiții de practicare doar în cadrul câtorva suprafețe lacustre naturale și artificiale, însă poate fi practicat, alături de acestea și în lungul principalilor afluenți ai acestora și în lungul principalelor rețele hidrografice: fluviul Dunărea și îndeosebi pe râurile Nera, Caraș, Bârzava, Pogăniș, Bistra, Timiș, Cerna și a principalilor afluenți ai acestora, mai ales din zona montană (Tabelul Nr.). În acest caz gospodăriile rurale și pensiunile rurale intrate în rețeaua de turism rural se pot implica direct în vederea asigurării de locuri de cazare pentru turiști și asigurării altor servicii solicitate de aceștia.

Turismul științific specializat (inclusiv didactic educativ) și de vizitare (agrement) este favorizat de existența a numeroase areale naturale cu stilul de rezervație care protejează o serie de elemente de floră și faună rare, endemice și/sau relict, cele mai importante fiind: Cheile Nerei-Beușnița, Cheile Carașului, Valea Cernei, Masivul Domogled, relieful glaciatic din Munții Țarcu-Godeanu, monumente industriale, Defileul Dunării (Clisura de Sus a Dunării) etc.

Turismul științific și de vizitare poate fi stimulat și prin conturarea unor circuite tematice precum:

- Spectacolul istoriei, spectacolul naturi: croazieră pe Dunăre în zona defileului și a Parcului Național Porțile de Fier;
- Saluti et letitiae... credință, istorie, natură – trepte ale sănătății și fericirii – Băile Herculane – Orșova – croazieră pe Dunăre până la Moldova nouă – vizitarea satelor de cehi: Gârnici-Sfânta Elena-Oravița-Anina-Bozovici-Băile Herculane;
- Valori cultural-istorice: Reșița – Caransebeș - Jupa (castru roman) – Culoarul Timiș-Cerna – Băile Herculane – Bozovici – Anina – Oravița – Reșița.
- Circuitul mănăstirilor Reșița – Mănăstirea Brebu – Mănăstirea Teiuș – Caransebeș – Palatul Episcopal Caransebeș – Schitul Piatra Scrisă (Armeniș) – Mănăstirea Sf. Ana (Orșova) – Mănăstirea Baziaș – Mănăstirea Slatina Nera – Mănăstirea Călugăra (Ciclova Montană) – Mănăstirea Bocșa Izvor (Bocșa Vasiovei) – Reșița, care poate fi extins și transfrontalier la Mănăstirea Mesici și Mănăstirea Srediste și Palatul Episcopal Vârșeț din

microregiunea Vârșeț, la acest traseu se mai pot include și edificii laice similare aflate pe acest traseu;

- Circuitul minelor din Județul Caraș-Severin: Reșița – Caransebeș – Armeniș – Mehadia – Bozovici – Anina – Oravița – Ciclova Montană – Sasca Montană – Moldova Nouă – Oravița – Bocșa – Ocna de Fier – Dognecea – Doman – Reșița, prin amenajarea în condiții de siguranță a unor galerii de mină dezafectate din zonele miniere de tradiție din Banatul Montan sau din clădirile de suprafață care păstrează o arhitectură montanistică a clădirilor din secolele al XVIII – XIX și prima jumătate a secolului al XX – lea.

Turismul de congrese și reuniuni ocazionat de desfășurarea unor manifestări tradiționale sau științifice (congrese, conferințe, simpozioane etc.) ar putea găsi centrat în municipiul Reșița, Caransebeș, în stațiunile Băile Herculane și Crivaia locații favorabile, stimularea presupunând edificarea unor centre moderne profesionale capabile să găzduiască astfel de evenimente.

Vârșețul dispune de unități de cazare care au spații excelente pentru desfășurarea unor reuniuni, întruniri, congrese, simpozioane, manifestări de anvergură atât în unități turistice (Vila Berg) sau sportive (Centrul Millenium). În cadrul acestei forme de turism se poate colabora transfrontalier prin organizarea în comun (Județul Caraș-Severin - Vârșeț).

Turismul de drumetrie, odihnă și agrement, condiții propice de afirmare cu precădere în zonele montane ale județului, precum și pe Văile: Dunării, Timișului, Cernei, Bistrei, Nerei, Carașului, Bârzavei, Pogănișului și în suprafețele forestiere care le însoțesc.

Investițiile prin extinderea gradului de echipare turistică, precum și prin reabilitare, adaptarea și modernizarea funcțională a celor existente.

În condițiile în care principalele posibilități de valorificare a potențialului turistic al județului au fost prefigurate, subliniem faptul că în virtutea patrimoniului natural și antropic complex și a valorii sale atractive ridicate, coroborate cu posibilitatea conceperii unui produs turistic original – una din principalele direcții de dezvoltare a turismului din regiunea analizată și din cea transfrontalieră (microregiunea Vârșeț) este și va rămâne

turismul rural. Având în vedere nivelul actual de dezvoltare a sectorului turistic și condițiile specifice județului Caraș-Severin (Banatul Montan) și a microregiunii Vârșeț (Serbia) dezvoltarea și consolidarea acestei forme de turism – turismul rural, presupune în primul rând crearea unei imagini autentice a spațiului montan rural bănățean, însoțit de o serie de măsuri generale și specific bazate pe coordonate creionate în cadrul acestei strategii.